

Information Technologies in the Modern State: Between Regulation and Digital Enserfment

UDC: 004.7:35.078.3:316.4 + 004.738.5

DOI: <https://doi.org/10.15421/172523>**Babarykina Nadiia**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-6167-3693>, nadia_babarykina@kneu.edu.ua*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Kyiv, Ukraine)*

Abstract

Relevance. Digital platforms no longer function solely within the framework of a market economy but instead create enclosed ecosystems where they dictate access to information, regulate economic participation, and consolidate power through algorithmic governance. This shift challenges traditional notions of state sovereignty, good governance, and societal agency, bringing the concept of techno-feudalism to the forefront of academic and policy discussions.

The purpose of the study is to determine the prospects for interaction between modern states and technological corporations, including the influence of the latter on global state policies, as well as to explore the boundaries between legitimate regulation of the digital environment and the threat of technological enserfment of society (humanity).

Results. The findings indicate that digital corporations, by monopolizing data and algorithmic decision-making, establish a new form of hierarchical control reminiscent of feudal power structures. These entities control access to economic and social resources, shaping a new ruling class of “digital lords,” while small businesses and individual users become increasingly dependent on platform ecosystems. The study highlights the growing disparity in digital access and economic opportunity, demonstrating how technologically advanced nations and corporations dominate less developed economies. Existing regulatory frameworks and antitrust measures are found to be insufficient in addressing the growing monopolization of digital infrastructures.

Conclusions. The study underscores the urgent need for alternative governance models, including stronger regulatory measures for algorithmic transparency, support for open-source technologies, and efforts to improve digital literacy among citizens. Without these interventions, artificial intelligence and automation are likely to exacerbate existing inequalities and further centralize control in the hands of a few dominant corporations.

Keywords: techno-feudalism, digital economy, digital inequality, state regulation, digital platform, digital space actor, analytical and statistical technology, artificial intelligence

Інформаційні технології в сучасній державі: між регулюванням і цифровим закріпаченням

Бабарикіна Надія*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна)*

Анотація

Актуальність. Цифрові платформи більше не функціонують лише в межах ринкової економіки, а створюють замкнуті екосистеми, де вони диктують доступ до інформації, регулюють економічну участь та консоліднують владу через алгоритмічне управління. Така зміна ставить під сумнів традиційні уявлення про державний суверенітет, належне врядування та суспільну суб'єктність, виводячи концепцію технофеодалізму в центр академічних і політичних дискусій.

Мета дослідження – визначити перспективи взаємодії сучасних держав із технологічними корпораціями, в т.ч. впливу останніх на державну політику у світі, та межі між легітимним регулюванням цифрового середовища та загрозою технологічного закріпачення суспільства (людства).

Результати. Дослідження показує, що цифрові корпорації, монополізуючи дані та алгоритмічні механізми ухвалення рішень, формують нову систему ієрархічного контролю, що нагадує феодальні структури влади. Вони визначають доступ до економічних та соціальних ресурсів, формуючи новий клас «цифрових лордів», тоді як малі підприємства та індивідуальні користувачі стають дедалі більш залежними від платформених екосистем. Робота акцентує увагу на зростаючій цифровій нерівності та розриві в економічних можливостях, демонструючи, як технологічно розвинені країни та корпорації домінують над менш розвиненими економіками. Крім того, існуючі регуляторні механізми та антимонопольні заходи виявляються недостатніми для подолання процесів цифрової монополізації.

Висновки. У дослідженні підкреслюється нагальна потреба у розробці альтернативних моделей управління цифровою економікою, зокрема у впровадженні жорсткіших регуляторних заходів щодо алгоритмічної прозорості, підтримці відкритих технологій та підвищенні цифрової грамотності населення. Без таких заходів штучний інтелект та автоматизація ймовірно лише поглиблюють існуючі нерівності та сприятимуть подальшій концентрації влади у руках корпорацій.

Ключові слова: технофеодалізм, цифрова економіка, цифрова нерівність, державне регулювання, цифрова платформа, суб'єкт цифрового простору, аналітико-статистичні технології, штучний інтелект

Стаття надійшла / Article arrived: 12.01.2025

Схвалено до друку / Accepted: 27.02.2025

Вступ.

Сучасний світ перебуває у стані радикальних трансформацій, спричинених впливом цифрових технологій та концентрацією влади в руках небагатьох технологічних гігантів (Amazon, Apple, Google, Meta, Microsoft, NVIDIA тощо). Жан Бодріяр свого часу писав про те, що суспільство рухається у напрямку тотальної симуляції, де реальність поступово замінюється її репрезентацією. Він стверджував, що цей процес проходить чотири стадії: від підробки та серійного виробництва до структурної трансформації, де реальність витісняється знаками реального, і фрактальної стадії, де будь-яке значення розпорошується у безкінечному потоці симулякрів. У контексті сучасної держави це означає, що цифрові технології не лише стають засобом контролю, а й створюють симулякри управління, політики та демократії. Інформаційні системи та алгоритми, які визначають порядок денний у медіа, маніпулюють етичними кодами та формують суспільні уявлення про добро і зло, поступово стають новими «реальностями», що можуть не мати жодного зв'язку з дійсністю. Як зазначав Бодріяр, «в епоху симуляції всі референти знищуються або ж відтворюються у вигляді штучних знакових систем» (Baudrillard, 1988). Це безпосередньо впливає на політику, управління державними структурами та громадянську активність.

Останні події у США демонструють, що цифрові корпорації дедалі більше інтегруються у державні структури, затираючи межі між приватним сектором і владою. Призначення Ілона Маска керівником нового підрозділу Департаменту ефективності уряду (від англ. Department of Government Efficiency, DOGE), що входить до складу Виконавчого офісу Президента США (Hudspeth Blackburn, Luhby, Pellish, & Egan, 2024), є яскравим свідченням переходу до нової моделі державного контролю, де технологічні корпорації не просто співпрацюють з урядом, а формують реальність державного управління.

Це відкриває питання про те, наскільки держава в нових реаліях зберігає свою автономність та наскільки її функціонування є результатом незалежних політичних рішень, а не алгоритмічного управління цифрових корпорацій. Аналіз цих тенденцій є важливим для розуміння сучасних викликів, пов'язаних із взаємодією держави та інформаційних технологій, а також для визначення оптимальних шляхів регулювання та забезпечення балансу інтересів суспільства та приватного сектору.

Тому **мета статті** – визначити перспективи взаємодії сучасних держав із технологічними корпораціями, в т.ч. впливу останніх на державну політику у світі, та межі між легітимним регулюванням цифрового середовища та загрозою технологічного закріпачення суспільства (людства).

Стан наукової розробки проблеми. На основі аналізу україномовної першоджерел можна виділити

декілька ключових тематичних напрямів, у межах яких здійснюється науковий дискурс.

Перший напрям – цифровізація державного управління та її вплив на процеси ухвалення рішень. До цього напрямку належать роботи Шевчука і Васьківа (2015), Ульяновченка та Свиридової (2015), а також Запорожець (2020). Дослідники аналізують інформаційні технології як засіб підвищення ефективності управління, розглядаючи такі аспекти, як системи підтримки прийняття рішень, електронне урядування та автоматизація державних процесів. Вони підкреслюють, що цифровізація сприяє оперативності та прозорості державного управління, проте ставлять питання про потенційні ризики централізації влади в руках тих, хто контролює цифрову інфраструктуру.

Другий напрям – інформаційні технології як інструмент регулювання та контролю за суспільством. До нього можна віднести дослідження Воронкової (2021), Луценко (2010) та Голобородько і Дубіної (2018), які розглядають питання інформаційного менеджменту та адміністрування цифрового простору. Дослідники наголошують, що, з одного боку, цифрові технології можуть забезпечити ефективне регулювання суспільних процесів, а з іншого – вони можуть використовуватись як механізм нагляду за громадянами, обмеження свободи вираження думок і управління суспільними настроями через алгоритмічні системи.

Третій напрям – правові та політичні аспекти цифровізації. Дослідження Новак-Каляєвої (2012, 2013), Вжешневської (2023), Петракова (2011), Селезньової і Храпко (2017) та Кудінова і Яцини (2023) акцентують увагу на нормативному забезпеченні цифрової трансформації державного управління. Особливий інтерес становлять питання правового регулювання інформаційної сфери в різних країнах, включаючи США та ЄС, особливостей застосування новітніх інформаційних технологій у державотворенні, а також проблеми захисту прав людини у цифровому просторі. Дослідники наголошують, що цифровізація створює нові виклики для правової системи, зокрема пов'язані з контролем над персональними даними, боротьбою з дезінформацією та кібербезпекою, в тому числі корпоративним шахрайством і корупцією.

Четвертий напрям – цифровізація у сфері безпеки та військового управління, зокрема дисертація Рожко (2025). У цій роботі розглядаються механізми цифрового контролю у військовій сфері, включаючи застосування технологій для моніторингу мобільності населення, цифрових реєстрів та автоматизованих систем оцінки ризиків. Автор демонструє, що ці технології можуть бути використані не лише у воєнних цілях, а й для тотального нагляду за суспільством у мирний час.

П'ятий напрям – роль державного регулювання у цифровій економіці. Роботи Мельника (2018), Кундицького і Сенишина (2020) та Степанова (2009, 2014) акцентують увагу на необхідності державного регулювання ІТ-сектору, щоб запобігти цифровій залежності від транснаціональних корпорацій. У цих роботах аналізується взаємодія держави та приватних технологічних компаній, визначаються ризики приватизації цифрової інфраструктури та впливу технологічних монополій на економічну та політичну стабільність держав.

Нарешті, шостий напрям – економічний вплив інформаційних технологій та цифрових корпорацій на функціонування держави та державних інституцій. До цього напрямку належать дослідження Терехова та Прокопенка (2010), Федулової (2012), Очерет (2008). У цих роботах аналізується, як цифровізація державного управління та розвиток ІТ-сектору впливають на економічну політику держави. Особливу увагу приділено цифровим корпораціям, які через контроль над інформаційними потоками та фінансовими операціями формують нові моделі економічного домінування, що ставить під загрозу економічний суверенітет національних держав. Саме в рамках цього напрямку ми і зосередимо нашу подальшу увагу.

Результати дослідження.

Починаючи з 2020 року, традиційні економічні та соціальні моделі, які ще донедавна здавалися непорушними, піддалися суттєвим змінам, викликаючи дискусії щодо нового етапу розвитку суспільства. Одним із концептуальних підходів до опису цих подій, а точніше, змін, що відбуваються, стало дослідження Яніса Варуфакіса (Varoufakis, 2024), в якому автор стверджує, що сучасна економічна модель значною мірою відходить від класичного ринкового капіталізму та набуває рис, притаманних середньовічному феодализму.

Концепція технофеодализму виникла як відповідь на помітну зміну парадигми у сфері цифрової або платформної економіки (Boyer, 2022; Loertscher, Marx, 2020). Дослідники зазначають, що ключові глобальні технологічні корпорації, такі як Amazon, Google, Apple та Meta, не просто беруть участь у конкурентній боротьбі на ринку, а фактично створюють закриті екосистеми, у яких вони одноосібно визначають правила гри (Gerber, 2019; Gnisa, 2019).

Термін «феодализм» традиційно відноситься до середньовічної суспільно-економічної системи, що характеризувалася васальною ієрархією, жорстким соціальним поділом та економічною залежністю селян від земельних володарів. У цій системі головним ресурсом було володіння землею, а джерелом багатства – контроль над сільськогосподарською продукцією та робочою силою (Bradley, & Taylor, 2009). У свою чергу, капіталізм, що прийшов на зміну феодализму, базувався на вільному ринку, конкуренції

та приватній власності на засоби виробництва. Відмінність між капіталізмом і феодализмом полягає у механізмі вилучення доданої вартості. У феодализмі це здійснювалося через ренту, яку селяни платили своїм панам, тоді як у капіталізмі головним способом отримання прибутку стало виробництво товарів та послуг у конкурентному середовищі (Marti, 2023).

Концепція технофеодализму не виникла ну пустому місці. Їй передували дослідження інших авторів. Наприклад, дослідження П. Драгоса і Дж. Брайвайта (Draho, & Braithwaite, 2002), в якій автори пропонують критичний аналіз трансформації сфери інтелектуальної власності та її впливу на економічну нерівність, демократичні права та глобальне управління знаннями. Вони вводять поняття «інформаційного феодализму», щоб описати процеси, в ході яких великий бізнес і транснаціональні корпорації поступово монополізували інтелектуальну власність, створюючи структуру домінування, що нагадує середньовічний феодальний лад, де невелика група еліт контролює ключові ресурси.

Основна теза авторів полягає в тому, що перетворення знання на приватну власність через міжнародні угоди, як-от TRIPS (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності), створює ситуацію, коли великі корпорації отримують значний контроль над інформаційними ресурсами, технологіями та навіть природними біологічними даними. Автори пояснюють, що цей процес супроводжувався маніпуляціями, політичним тиском та лобіюванням з боку потужних компаній, особливо фармацевтичних та ІТ-корпорацій. Наприклад, Pfizer активно сприяла ухваленню суворих міжнародних стандартів патентного права, що призвело до обмеження доступу до дешевих ліків у країнах, що розвиваються.

Окремо розглядається роль цифрової власності та «інфогополій» (термін, що відображає монополізацію інформаційного простору), які мають безпосередній зв'язок із сучасними платформними корпораціями. Автори наголошують на тому, що такі компанії, як Microsoft, Google і Hollywood Studios, фактично привласнюють інформаційний простір, контролюючи авторські права, програмне забезпечення та цифрові контенти, що ускладнює розвиток незалежних інновацій. В таких умовах копірайт у цифрову епоху перетворюється з механізму стимулювання творчості на інструмент блокування доступу до знань і культурних продуктів.

Дотично до роботи Варуфакіса також можна вважати дослідження Йоханесса (Johannessen, 2019), який пропонує ґрунтовний аналіз сучасного капіталізму, наголошуючи, що він не зникає, а мутує, поступово набуваючи феодальних рис. Автор вказує, що автоматизація та роботизація призводять до знищення середнього класу, який був основою демократичного суспільства, і замінюють його

новими соціальними структурами, де невелика технологічна та фінансова еліта контролює більшість економічних ресурсів. Політична влада дедалі більше передається корпораціям і технократичним елітам, що створює модель «феодалного капіталізму», у якій великі цифрові платформи та фінансові структури виконують роль нових лордів, а більшість населення опиняється в становищі цифрових селян, що залежать від рішень корпорацій і алгоритмічних систем. Йоханссен наголошує, що сучасні технології не лише не усувають соціальну нерівність, а й зміцнюють її, перетворюючи державні механізми на формальні структури без реальної влади. Цифрові платформи, подібно до земельної власності у Середньовіччі, стають основними джерелами багатства та впливу, створюючи нову кастову систему, де контроль над інформацією відіграє ключову роль. При цьому демократія поступово підміняється корпоративним урядуванням, де рішення ухвалюються не виборними органами, а технократичною елітою.

Тож сучасний цифровий світ наближається до нової форми залежності, в якій контроль над даними, платформами та цифровими екосистемами нагадує феодальні структури (Varoufakis, 2024). Цифрові корпорації отримують дохід не стільки через виробництво чи продаж, скільки через ренту – вони контролюють доступ до цифрових «земель», а їхні користувачі змушені віддавати власні дані, час і ресурси за право перебувати в межах цих екосистем (Boyer, 2022). В результаті ми отримуємо нову форму економічної залежності, в якій окремі індивіди та компанії стають «цифровими кріпаками», що працюють на благо володарів великих цифрових платформ.

Критики концепції технофеодалізму зауважують, що така аналогія може бути надмірно спрощеною, адже сучасна цифрова економіка все ще функціонує за принципами капіталізму, хоч і у видозміненій формі. Вони вказують на те, що великі корпорації все ще прагнуть до інновацій та інвестицій у розвиток технологій, а не лише займаються рентним збиранням прибутку (Mogozov, 2022). Втім, навіть їхні опоненти визнають, що сучасний цифровий ландшафт стає все менш відкритим і все більше нагадує закриті домени, в яких правила встановлюються не державами чи ринковими механізмами, а невеликою групою цифрових володарів (Draho, & Braithwaite, 2002; Özlük, 2023).

На відміну від класичного феодалізму, де примусова праця та відсутність особистої свободи були очевидними, технофеодалізм використовує механізми, що формально базуються на добровільному виборі, але фактично обмежують можливості для альтернативи. При цьому, технофеодалізм не є точним повторенням середньовічного феодалізму, але містить ключові паралелі з ним: обмеженість ринку, залежність від цифрових «володарів» та можливість

корпорацій встановлювати власні правила, які визначають функціонування цифрової економіки.

Серед основних ознак «технологічного закріпачення» вважається розвиток таких негативних феноменів як:

1. Неконтрольоване використання даних користувачів. IT-компанії, бажаючи цього чи ні, концентрують у своїх сховищах дані відомості про своїх користувачів (контактні дані, історія споживчої поведінки тощо), яку вони не лише використовують для формування персоналізованої реклами, прогнозування їх поведінки, а і для маніпуляцій (наприклад, політичної пропаганди). Це, звісно, створює ризики масового маніпулювання суспільною свідомістю та підвищує загрозу цифрової диктатури (De Gregorio, 2022; Helbing, 2019).

2. Збільшення цифрової нерівності, як між людьми, так і країнами, що призводить до закономірного міжнародного розподілу праці і обмеженню можливостей для економічного розвитку, що виливається у тезу про так званий 1% населення, яке контролює основну частку створюваної цінності, що суперечить класичній економічній теорії та базовим принципам капіталізму. Теоретично рівень нерівності мав би знижуватися із зростанням доходів, проте цього не сталося. Натомість у світі сформувався новий панівний клас, що складається із надзаможної еліти, яка концентрує у своїх руках фінансові ресурси та владні важелі (Johannessen, 2019; Milanovich, 2019; Butollo, & Nuss, 2019).

3. Зростання чисельності прекаріату – класу працівників із нестабільним доходом. Робота у сфері «фрілансу», цифрової економіки часто не забезпечує достатньої фінансової стабільності, оскільки платформи можуть змінювати умови співпраці або навіть блокувати користувачів без пояснень (Martí, 2023). Така ситуація призводить до формування нової форми експлуатації, де людина працює в умовах повної залежності від цифрових структур.

Концепція технофеодалізму викликає палкі дискусії вчених. Одні дослідники вбачають у ній точний опис нової соціально-економічної реальності. Інші вважають, що така аналогія є перебільшеною та не відображає справжньої сутності сучасного капіталізму. Прихильники концепції наголошують, що сучасні цифрові корпорації все частіше діють як феодальні володарі, контролюючи доступ до інформації, ринку та економічних ресурсів. Це обумовлено:

– по-перше, рентною природою доходів – традиційний капіталізм базувався на виробництві товарів і послуг, тоді як технофеодалізм передбачає отримання прибутку через ренту. Наприклад, Apple стягує комісію з розробників додатків в App Store, а Amazon забирає частину доходів продавців на своїй платформі (Smith, Monea, & Santiago, 2023);

– по-друге, цифровою залежністю користувачів –

багато користувачів стали настільки інтегрованими у цифрові екосистеми, що вихід з них стає надзвичайно складним. Наприклад, бізнеси, що працюють у Facebook чи Google, залежать від алгоритмів (пошуку або просування контенту) цих платформ, які можуть змінюватися, в першу чергу, на користь корпорацій, а не кінцевого споживача (De Gregorio, 2022);

– по-третє, концентрацією влади та відсутністю конкуренції – класичний капіталізм передбачає вільний ринок і конкуренцію, проте великі технологічні компанії фактично усувають конкурентів через механізми монополізації, куди входить як викуп потенційних конкурентів, так і налаштування роботи сервісів із перевагами для власних продуктів (Kang, & McCabe, 2024);

– по-четверте, змінами у трудових відносинах, коли працівники стають залежними від платформ на кшталт Uber, Glovo чи DoorDash, де вони змушені виконувати роботу на умовах корпорацій, не маючи стабільних гарантій та соціальних пільг (Sevignani, 2019);

– нарешті, п'яте, політичним впливом техногігантів, адже цифрові корпорації мають змогу впливати на політику та ухвалення законів через лобіювання, що дозволяє їм залишатися поза реальним регулюванням (Helbing, 2019).

Попри всі ці аргументи, критики концепції вважають її надмірно спрощеною та такою, що не враховує складності сучасного економічного ладу. Серед основних тез можна виділити такі:

1. Незважаючи на контроль над платформами, технологічні корпорації діють у межах ринкової економіки. Вони залежать від споживачів, конкурентів та інвесторів, а не функціонують за принципом спадкової влади, як це було за часів справжнього феодалізму (Morozov, 2022).

2. Хоча великі компанії мають значні переваги, нові технології можуть створювати альтернативи. Наприклад, розвиток децентралізованих платформ і відкритих технологій дозволяє користувачам відходити від централізованих цифрових монополій (Boyer, 2022).

3. На відміну від феодалізму, де контроль базувався на фізичному примусі, сучасні цифрові корпорації використовують алгоритми, що змушують користувачів залишатися в екосистемах через комфорт та звичку, а не через безпосередній примус (Sadowski, 2023).

4. Уряди поступово починають ухвалювати закони для контролю над цифровими корпораціями. Європейський Союз, наприклад, уже запровадив правила щодо конфіденційності даних (GDPR) та працює над антимонопольними заходами проти IT-гігантів (General Data Protection Regulation, 2018; European Parliament and Council, 2022).

5. Інтернет і соціальні медіа дали змогу мільйонам людей отримати доступ до інформації, висловлювати

свою думку та організовувати політичні рухи. Це суперечить ідеї повного контролю, притаманного феодалізму (Schlosberg, 2017).

Незважаючи на відсутність одностайності поглядів щодо сутності або необхідності концепції технофеодалізму, існує очевидний тренд до концентрації влади у руках невеликої групи корпорацій, що контролюють доступ до цифрових ресурсів, в контексті якого виникають питання щодо ролі та місця держави в цих умовах. Держава традиційно виступає як гарант прав і свобод громадян, зокрема у сфері економічної діяльності. Лише вона може бути тією єдиною інстанцією, яка спроможна впроваджувати політику захисту звичайних громадян, що має на меті послабити асиметрію влади між користувачами та корпораціями, які монетизують дані, отримані від своїх користувачів.

Тому держава змушена адаптувати свої підходи до нового виклику – цифрової монополізації та експлуатації даних. Одним із головних інструментів державного контролю над технологічними гігантами є антимонопольне законодавство. У Європейському Союзі діють суворі закони, спрямовані на боротьбу з цифровими монополіями, зокрема Регламент цифрових ринків (Digital Markets Act), який обмежує домінування великих платформ (Annual report on Regulation, 2024; European Commission, 2022). США не виключення і там також було проведено серію антимонопольних розслідувань проти Google, Meta та інших компаній (Kang, & McCabe, 2024; Katila, & Thatchenkery, 2023; Westling, 2024).

В той же час дослідники зазначають, що традиційні антимонопольні заходи не завжди є ефективними в цифровій економіці. Класичне поняття «монополії» передбачає контроль над фізичними ресурсами, тоді як у сучасному світі влада базується на володінні даними та алгоритмами. Тому регуляторні заходи поки що не здатні кардинально змінити ситуацію, оскільки IT-корпорації знаходять способи обходити обмеження або продовжують свою діяльність у країнах із менш жорстким законодавством (Kang, & McCabe, 2024; Katila, & Thatchenkery, 2023; Loertscher, & Marx, 2020; Westling, 2024). Технологічні корпорації мають значний політичний вплив і можуть ефективно лобіювати свої інтереси, стримуючи регуляторні ініціативи, що ставить під сумнів здатність будь-якої держави зберегти «суверенітет» у цифрову епоху.

З іншого боку, деякі держави, такі як Китай, обрали жорсткий підхід до технологічних компаній. Китайська влада активно регулює діяльність місцевих корпорацій, обмежує збір персональних даних і навіть примушує технологічних гігантів ділитися своїми алгоритмами з урядом (Hendrix, 2024; Zhang, 2024). Такий підхід забезпечує державний контроль, проте викликає питання щодо обмеження свободи слова та прав громадян.

Ще один потенційний шлях державного впливу – розвиток альтернативних цифрових екосистем. Деякі країни розглядають можливість створення власних державних платформ або підтримки відкритих технологій, щоб послабити залежність від приватних цифрових компаній – починаючи від впровадження блокчейн (Hoven, Pouwelse, Helbing, & Klauser, 2019) і закінчуючи створенням децентралізованих соціальних медіа як альтернативи X (Twitter) або Meta, де контроль над ресурсами розподіляється між користувачами. Наприклад, рух “Platform Cooperativism” пропонує ідею цифрових кооперативів, де працівники та користувачі володіють і керують платформою на рівноправних умовах (Platform Cooperativism Consortium, 2009).

Нарешті, останнім не з точки зору значимості, рішенням є посилення цифрової грамотності населення. Якщо користувачі усвідомлюватимуть, як працюють алгоритми, як використовуються їхні дані і які альтернативи існують, вони зможуть робити усвідомлений вибір на користь більш безпечних та прозорих цифрових екосистем.

В той же час існують ризики, що процеси поглинання світу технологічними корпораціями може лише поглибитися, якщо цифрові корпорації знайдуть способи ще більше посилити свою владу. Наприклад, розвиток штучного інтелекту може дозволити технологічним компаніям ще ефективніше керувати поведінкою користувачів, маніпулювати інформацією та встановлювати нові цифрові бар’єри, як це відбувалось під час виборів Президента США (наприклад, створення так званих “deep fakes” за допомогою штучного інтелекту) (Bond, 2024). Якщо такі тенденції продовжаться, технофеодалізм буде не за горами.

Висновки.

Сучасні цифрові корпорації не просто функціонують у межах ринкової економіки, а створюють замкнуті екосистеми, де вони самостійно визначають правила гри, встановлюючи механізми рентного вилучення вартості. Це наближує їх до середньовічних феодальних структур, де володіння ключовими ресурсами – тоді землею, а нині даними

та платформами – забезпечувало політичну та економічну владу. Головна відмінність полягає в тому, що контроль більше не базується на фізичному примусі, а здійснюється через алгоритмічне управління, маніпуляцію інформацією та залежність користувачів від цифрових сервісів.

Важливою проблемою є зростання цифрової нерівності, яка проявляється як на рівні окремих користувачів, так і між країнами. Доступ до цифрових екосистем визначає можливості для економічного зростання, проте великі корпорації монополізують цей простір, обмежуючи конкуренцію та створюючи умови для залежності малих бізнесів і навіть держав від своїх платформ. Це призводить до утворення нового панівного класу, що концентрує основну частину створюваної цінності, суперечачи класичним економічним теоріям про вільний ринок та природне зниження нерівності зі зростанням доходів.

Держава, яка історично виступала як гарантія прав громадян і контролювала ринкові механізми, змушена адаптуватися до нової реальності, у якій корпорації конкурують із нею за вплив. Традиційні антимонопольні заходи, як показує європейська практика, є частково ефективними, проте вони не вирішують проблему фундаментального перерозподілу влади у цифрову епоху. Крім того, технологічні корпорації мають значний вплив на державні інституції через лобіювання, що ставить під сумнів можливість їх ефективного регулювання класичними правовими механізмами.

Попри розбіжності у підходах, критики концепції технофеодалізму визнають, що концентрація цифрової влади є реальністю, яка вимагає негайної реакції. Можливими варіантами вирішення проблеми можуть стати розвиток відкритих технологій і децентралізованих платформ, посилення цифрової грамотності населення та створення альтернативних цифрових екосистем. Водночас існує загроза, що технологічний розвиток, особливо у сфері штучного інтелекту, ще більше посилить владу цифрових корпорацій, зробивши технофеодалізм не просто метафорою, а новою соціально-економічною реальністю.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Вжешневська, О. М. (2023). Поняття та ознаки цифровізації як правової категорії. *Юридичний науковий електронний журнал*, 6, 813–815. Відновлено з <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/195>
- Воронкова, В. Г. (2021). Технології інформаційного менеджменту в державному управлінні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*, 2, 70–79. Відновлено з <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2021-2-9>
- Голобородько, Т. В., & Дубіна, О. Д. (2018). Використання інформаційних технологій в публічному адмініструванні: досвід України та європейські орієнтири. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 6. Відновлено з <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1260>
- Запорожець, Т. В. (2020). *Інтелектуальне управління у діяльності органів публічної влади*. Київ: НАДУ.
- Кундицький, О. О., & Сенишин, О. С. (2020). Особливості державного регулювання ІТ-сфери у вітчизняній економіці. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління”*, 4(1), 34–42. Відновлено з <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.034>

- Луценко, С. М. (2010). Особливості інформаційного забезпечення в державно-управлінській діяльності. *Актуальні проблеми державного управління*, 2, 306–312. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2010_2_41
- Мельник, М. І. (2018). Інституційне забезпечення розвитку ІТ-сектору в Україні: основні проблеми та пріоритетні напрями удосконалення. *Регіональна економіка*, 1, 102–110. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2018_1_13
- Новак-Каляєва, Л. М. (2012). Деякі аспекти теоретичних досліджень інформаційно-технологічних впливів на функціонування суспільства і влади. *Теорія та практика державного управління*, 3, 80–91. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2012_3_13
- Новак-Каляєва, Л. М. (2013). Глобальні тенденції щодо вирішення проблем дотримання прав людини у віртуальному просторі в контексті завдань державного управління. *Демократичне врядування*, 11. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_5
- Очерет, Л. А. (2008). Державний фінансовий аудит в умовах глобалізації та інформатизації суспільства. *Наукові праці НДФІ*, 3, 134–143. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2008_3_16
- Петраков, С. І. (2011). Моделі державного регулювання інформаційної сфери: закордонний досвід. *Актуальні проблеми державного управління*, 1, 361–370. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_44
- Рожко, В. М. (2025). *Механізми державного управління цифровізацією у війсьній сфері*. (Дисертація кандидата наук з державного управління). Національний університет цивільного захисту України. Відновлено з <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/02.05.03/disRozhko.pdf>
- Селезнєва, О., & Храпко, Д. (2017). Технологічні передумови формування інформаційного права: досвід США. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 3(25), 54–57. Відновлено з <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/3/2017-3.pdf>
- Степанов, В. Ю. (2009). Філософська концепція еволюції постіндустріального суспільства. *Теорія та практика державного управління*, 4, 68–78. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_4_12
- Степанов, В. Ю. (2014). Адміністрування в інформаційній сфері. *Теорія та практика державного управління: Зб. наук. пр.*, 4(47), 34–40. Відновлено з https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/NADU/TPDU/TPDU-47-2014.pdf
- Терехов, С. М., & Прокопенко, О. В. (2010). Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економічних систем. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка*, 1, 103–113. Відновлено з https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/858/1/Prokopenko_globalization.pdf
- Ульянченко, Ю. О., & Свиридова, Г. О. (2015). Роль інформаційних технологій у процесі прийняття управлінських рішень. *Теорія та практика державного управління*, 3, 30–36. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_3_8
- Федулова, Л. (2012). Проблеми і передумови формування в Україні економіки новітнього технологічного укладу. *Управлінські інновації: Зб. наук. пр. THEU*, 1, 9–20. Відновлено з <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/3836>
- Шевчук, І. Б., & Васьків, О. М. (2015). *Теоретичні аспекти розвитку і застосування інформаційних технологій в економіці та управлінні: мезо- та мікрорівень*. Львівська державна фінансова академія. Відновлено з <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/82.pdf>
- Annual report on Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act). (2024). *Report from the Commission to the Council and the European Parliament*. Retrieved from https://digital-markets-act.ec.europa.eu/document/download/a7463f7c-02b4-4588-bc03-9e65c11e8086_en?filename=COM_2024_106_1_EN_ACT_part1_v4.pdf
- Baudrillard, J. (1988). Simulacra and simulations. In M. Poster (Ed.), *Selected writings* (pp. 166–184). Stanford, CA: Stanford University Press. Retrieved from https://web.stanford.edu/class/history34q/readings/Baudrillard/Baudrillard_Simulacra.html
- Bond, S. (2024, August 30). How AI-generated memes are changing the 2024 election. *NPR*. Retrieved from <https://www.npr.org/2024/08/30/nx-s1-5087913/donald-trump-artificial-intelligence-memes-deepfakes-taylor-swift>
- Boyer, R. (2022). Platform capitalism: A socio-economic analysis. *Socio-Economic Review*, 20(4), 1857–1879. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/ser/mwaa055>
- Bradley, H., & Taylor, M. (2009). Feudalism and feudal society. *International Encyclopedia of Human Geography*, 98–105. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/b978-008044910-4.00358-8>
- Butollo, F., & Nuss, S. (Eds.). (2019). *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour*. London, UK: Pluto Press.
- De Gregorio, G. (2022). *Digital constitutionalism in Europe: Reframing rights and powers in the algorithmic society*. Cambridge, UK: University Printing House. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/9781009071215>
- Drahoš, P., & Braithwaite, J. (2002). *Information feudalism*. London, UK: Earthscan Publications Ltd.
- European Commission. (2022). *The Digital Markets Act*. Retrieved from https://digital-markets-act.ec.europa.eu/index_en
- European Parliament and Council. (2022). Regulation (EU) 2022/1925 on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1925>
- General Data Protection Regulation (GDPR). (2018). Retrieved from <https://gdpr-info.eu/>
- Gerber, C. (2019). Old power in digital garb. In F. Butollo & S. Nuss (Eds.), *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour* (pp. 199–214). London, UK: Pluto Press.
- Gnisa, F. (2019). The machine system of the twenty-first century. In F. Butollo & S. Nuss (Eds.), *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour* (pp. 215–227). London, UK: Pluto Press.
- Helbing, D. (2019). Societal, economic, ethical and legal challenges of the digital revolution: From big data to deep learning, artificial intelligence, and manipulative technologies. In D. Helbing (Ed.), *Towards digital enlightenment: Essays on the dark and light sides of the digital revolution* (pp. 47–72). Cham, Switzerland: Springer. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-319-90869-4>
- Hendrix, J. (2024, June 23). How China regulates tech. *TechPolicyPress*. Retrieved from <https://www.techpolicy.press/how-china-regulates-tech/>

- Hoven, J. van den, Pouwelse, J., Helbing, D., & Klauser, S. (2019). The blockchain age: Awareness, empowerment and coordination. In D. Helbing (Ed.), *Towards digital enlightenment: Essays on the dark and light sides of the digital revolution* (pp. 163–166). Cham, Switzerland: Springer. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-319-90869-4>
- Hudspeth Blackburn, P., Luhby, T., Pellish, A., & Egan, M. (2024, November 12). Elon Musk and Vivek Ramaswamy will lead new 'Department of Government Efficiency' in Trump administration. *CNN*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2024/11/12/politics/elon-musk-vivek-ramaswamy-department-of-government-efficiency-trump/index.html>
- Johannessen, J.-A. (2019). *Automation, capitalism and the end of the middle class*. New York, NY: Routledge.
- Kang, C., & McCabe, D. (2024, August 5). After Google antitrust ruling, here's where other Big Tech cases stand. *The Washington Post*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2024/08/05/technology/antitrust-google-amazon-apple-meta.html>
- Katila, R., & Thatchenkery, S. (2023, February 24). The surprising consequences of antitrust actions against Big Tech. *Harvard Business Review*. Retrieved from <https://hbr.org/2023/02/the-surprising-consequences-of-antitrust-actions-against-big-tech>
- Loertscher, S., & Marx, L. M. (2020). Digital monopolies: Privacy protection or price regulation? *International Journal of Industrial Organization*, 71. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2020.102623>
- Marti, S. (2023). Thriving small-scale entrepreneurs or precarious own-account workers? Concepts and politics of informal work since the 1970s. In I. Ness (Ed.), *Platform labour and global logistics: A research companion* (pp. 69–88). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. Retrieved from <https://doi.org/10.4324/9781003351764>
- Milanovich, B. (2019). *Capitalism, alone: The future of the system that rules the world*. London, UK: Harvard University Press.
- Morozov, E. (2022). Critique of techno-feudal reason. *New Left Review*, 133/134. Retrieved from <https://newleftreview.org/issues/ii133/articles/evgeny-morozov-critique-of-techno-feudal-reason.pdf>
- Özlük, D. (2023). Next stage of global capitalism: Digital platforms and rentier capitalism. *Journal of Research in Economics, Politics & Finance*, 8(4), 681–695. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3365790>
- Platform Cooperativism Consortium. (2009). *What is a platform co-op?* Retrieved from <https://platform.coop/>
- Sadowski, J. (2023). Lords of the platform: Rentier capitalism and the platform economy. In I. Ness (Ed.), *Platform labour and global logistics: A research companion* (pp. 28–38). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. Retrieved from <https://doi.org/10.4324/9781003351764>
- Schlosberg, J. R. (2017). *Media ownership and agenda control: The hidden limits of the information age*. New York, NY: Routledge.
- Sevignani, S. (2019). Digital labour and prosumption under capitalism. In F. Butollo & S. Nuss (Eds.), *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour* (pp. 228–241). London, UK: Pluto Press.
- Smith, P., Monea, A., & Santiago, M. (Eds.). (2023). *Amazon: At the intersection of culture and capital*. New York, NY: Rowman & Littlefield.
- Varoufakis, Y. (2024). *Technofeudalism: What killed capitalism*. New York, NY: Melville House.
- Westling, J. (2024, June 11). The antitrust agencies' Big Tech cases: An update. *Insight*. Retrieved from <https://www.americanactionforum.org/insight/the-antitrust-agencies-big-tech-antitrust-cases-an-update/>
- Yatsyna, Y., & Kudinov, I. (2023) Innovative analytical and statistical technology as a corruption counteraction tool: conceptual analysis. *Amazonia Investiga*, 12(67), 78–86. Retrieved from <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.7>
- Yatsyna, Y., & Kudinov, I. (2023) Innovative analytical and statistical technologies in election forensics. *Regional Formation and Development Studies*, 2(40). 28–42. Retrieved from <https://doi.org/10.15181/rfds.v40i2.2528>
- Zhang, A. H. (2024). *High wire: How China regulates Big Tech and governs its economy*. Oxford, UK: Oxford University Press.

REFERENCES

- Annual report on Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act). (2024). *Report from the Commission to the Council and the European Parliament*. Retrieved from https://digital-markets-act.ec.europa.eu/document/download/a7463f7c-02b4-4588-bc03-9e65c11e8086_en?filename=COM_2024_106_1_EN_ACT_part1_v4.pdf
- Baudrillard, J. (1988). Simulacra and simulations. In M. Poster (Ed.), *Selected writings* (pp. 166–184). Stanford, CA: Stanford University Press. Retrieved from https://web.stanford.edu/class/history34q/readings/Baudrillard/Baudrillard_Simulacra.html
- Bond, S. (2024, August 30). How AI-generated memes are changing the 2024 election. *NPR*. Retrieved from <https://www.npr.org/2024/08/30/nx-s1-5087913/donald-trump-artificial-intelligence-memes-deepfakes-taylor-swift>
- Boyer, R. (2022). Platform capitalism: A socio-economic analysis. *Socio-Economic Review*, 20(4), 1857–1879. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/ser/mwaa055>
- Bradley, H., & Taylor, M. (2009). Feudalism and feudal society. *International Encyclopedia of Human Geography*, 98–105. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/b978-008044910-4.00358-8>
- Butollo, F., & Nuss, S. (Eds.). (2019). *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour*. London, UK: Pluto Press.
- De Gregorio, G. (2022). *Digital constitutionalism in Europe: Reframing rights and powers in the algorithmic society*. Cambridge, UK: University Printing House. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/9781009071215>
- Drahoš, P., & Braithwaite, J. (2002). *Information feudalism*. London, UK: Earthscan Publications Ltd.
- European Commission. (2022). *The Digital Markets Act*. Retrieved from https://digital-markets-act.ec.europa.eu/index_en
- European Parliament and Council. (2022). *Regulation (EU) 2022/1925 on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act)*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1925>
- Fedulova, L. (2012). Problems and prerequisites for the formation of a new technological economy in Ukraine. *Upravlinski innovatsii: Zb. nauk. pr. TNEU*, 1, 9–20. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/3836>

- General Data Protection Regulation (GDPR). (2018). Retrieved from <https://gdpr-info.eu/>
- Gerber, C. (2019). Old power in digital garb. In F. Butollo & S. Nuss (Eds.), *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour* (pp. 199–214). London, UK: Pluto Press.
- Gnisa, F. (2019). The machine system of the twenty-first century. In F. Butollo & S. Nuss (Eds.), *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour* (pp. 215–227). London, UK: Pluto Press.
- Helbing, D. (2019). Societal, economic, ethical and legal challenges of the digital revolution: From big data to deep learning, artificial intelligence, and manipulative technologies. In D. Helbing (Ed.), *Towards digital enlightenment: Essays on the dark and light sides of the digital revolution* (pp. 47–72). Cham, Switzerland: Springer. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-319-90869-4>
- Hendrix, J. (2024, June 23). How China regulates tech. *TechPolicyPress*. Retrieved from <https://www.techpolicy.press/how-china-regulates-tech/>
- Holoborodko, T. V., & Dubina, O. D. (2018). The use of information technologies in public administration: The experience of Ukraine and European benchmarks. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 6. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1260>
- Hoven, J. van den, Pouwelse, J., Helbing, D., & Klauser, S. (2019). The blockchain age: Awareness, empowerment and coordination. In D. Helbing (Ed.), *Towards digital enlightenment: Essays on the dark and light sides of the digital revolution* (pp. 163–166). Cham, Switzerland: Springer. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-319-90869-4>
- Hudspeth Blackburn, P., Lohby, T., Pellish, A., & Egan, M. (2024, November 12). Elon Musk and Vivek Ramaswamy will lead new 'Department of Government Efficiency' in Trump administration. *CNN*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2024/11/12/politics/elon-musk-vivek-ramaswamy-department-of-government-efficiency-trump/index.html>
- Johannessen, J.-A. (2019). *Automation, capitalism and the end of the middle class*. New York, NY: Routledge.
- Kang, C., & McCabe, D. (2024, August 5). After Google antitrust ruling, here's where other Big Tech cases stand. *The Washington Post*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2024/08/05/technology/antitrust-google-amazon-apple-meta.html>
- Katila, R., & Thatchenkery, S. (2023, February 24). The surprising consequences of antitrust actions against Big Tech. *Harvard Business Review*. Retrieved from <https://hbr.org/2023/02/the-surprising-consequences-of-antitrust-actions-against-big-tech>
- Kundytskyi, O. O., & Senyshyn, O. S. (2020). Peculiarities of state regulation of the IT sector in the national economy. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnik"*. Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnia", 4(1), 34–42. Retrieved from <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.034>
- Loertscher, S., & Marx, L. M. (2020). Digital monopolies: Privacy protection or price regulation? *International Journal of Industrial Organization*, 71. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2020.102623>
- Lutsenko, S. M. (2010). Peculiarities of information support in public administration activities. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 2, 306–312. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2010_2_41
- Marti, S. (2023). Thriving small-scale entrepreneurs or precarious own-account workers? Concepts and politics of informal work since the 1970s. In I. Ness (Ed.), *Platform labour and global logistics: A research companion* (pp. 69–88). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. Retrieved from <https://doi.org/10.4324/9781003351764>
- Melnik, M. I. (2018). Institutional support for IT sector development in Ukraine: Key issues and priority areas for improvement. *Rehionalna ekonomika*, 1, 102–110. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2018_1_13
- Milanovich, B. (2019). *Capitalism, alone: The future of the system that rules the world*. London, UK: Harvard University Press.
- Morozov, E. (2022). Critique of techno-feudal reason. *New Left Review*, 133/134. Retrieved from <https://newleftreview.org/issues/ii133/articles/evgeny-morozov-critique-of-techno-feudal-reason.pdf>
- Novak-Kaliaieva, L. M. (2012). Some aspects of theoretical research on information technology impacts on society and governance. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 3, 80–91. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2012_3_13
- Novak-Kaliaieva, L. M. (2013). Global trends in addressing human rights issues in virtual space in the context of public administration tasks. *Demokratychni vriaduvannia*, 11. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_5
- Ochere, L. A. (2008). State financial audit in the conditions of globalization and informatization of society. *Naukovi pratsi NDFI*, 3, 134–143. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2008_3_16
- Özlük, D. (2023). Next stage of global capitalism: Digital platforms and rentier capitalism. *Journal of Research in Economics, Politics & Finance*, 8(4), 681–695. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3365790>
- Petrakov, S. I. (2011). Models of state regulation of the information sphere: Foreign experience. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1, 361–370. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_44
- Platform Cooperativism Consortium. (2009). What is a platform co-op? Retrieved from <https://platform.coop/>
- Rozhko, V. M. (2025). *Mechanisms of state governance of digitalization in the military sphere* (Candidate of Science dissertation, Natsionalnyi universytet tsyvilnoho zakhystu Ukrainy). Retrieved from <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/02.05.03/disRozhko.pdf>
- Sadowski, J. (2023). Lords of the platform: Rentier capitalism and the platform economy. In I. Ness (Ed.), *Platform labour and global logistics: A research companion* (pp. 28–38). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. Retrieved from <https://doi.org/10.4324/9781003351764>
- Schlosberg, J. R. (2017). *Media ownership and agenda control: The hidden limits of the information age*. New York, NY: Routledge.
- Selezniova, O., & Khrapko, D. (2017). Technological prerequisites for the formation of information law: USA experience. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 3(25), 54–57. Retrieved from <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/3/2017-3.pdf>
- Sevignani, S. (2019). Digital labour and prosumption under capitalism. In F. Butollo & S. Nuss (Eds.), *Marx and the robots: Networked production, AI and human labour* (pp. 228–241). London, UK: Pluto Press.

- Shevchuk, I. B., & Vaskiv, O. M. (2015). *Theoretical aspects of the development and application of information technologies in the economy and management: Meso- and micro-level*. Lvivska derzhavna finansova akademiia. Retrieved from <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/82.pdf>
- Smith, P., Monea, A., & Santiago, M. (Eds.). (2023). *Amazon: At the intersection of culture and capital*. New York, NY: Rowman & Littlefield.
- Stepanov, V. Yu. (2009). Philosophical concept of the evolution of post-industrial society. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 4, 68–78. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_4_12
- Stepanov, V. Yu. (2014). Administration in the information sphere. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia: Zb. nauk. pr.*, 4(47), 34–40. Retrieved from https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/NADU/TPDU/TPDU-47-2014.pdf
- Terekhov, Ye. M., & Prokopenko, O. V. (2010). Impact of transnational corporations on the development of national economic systems. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, 1, 103–113. Retrieved from https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/858/1/Prokopenko_globalization.pdf
- Uliianchenko, Yu. O., & Svyrydova, H. O. (2015). The role of information technologies in the decision-making process. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 3, 30–36. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_3_8
- Varoufakis, Y. (2024). *Technofeudalism: What killed capitalism*. New York, NY: Melville House.
- Voronkova, V. H. (2021). Information management technologies in public administration. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, 2, 70–79. Retrieved from <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2021-2-9>
- Vzheshnevskaya, O. M. (2023). The concept and features of digitalization as a legal category. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 6, 813–815. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/195>
- Westling, J. (2024, June 11). The antitrust agencies' Big Tech cases: An update. *Insight*. Retrieved from <https://www.americanactionforum.org/insight/the-antitrust-agencies-big-tech-antitrust-cases-an-update/>
- Yatsyna, Y., & Kudinov, I. (2023) Innovative analytical and statistical technology as a corruption counteraction tool: conceptual analysis. *Amazonia Investiga*, 12(67), 78–86. Retrieved from <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.7>
- Yatsyna, Y., & Kudinov, I. (2023) Innovative analytical and statistical technologies in election forensics. *Regional Formation and Development Studies*, 2(40). 28–42. Retrieved from <https://doi.org/10.15181/rfds.v40i2.2528>
- Zaporozhets, T. V. (2020). *Intelligent management in the activities of public authorities*. Kyiv: NADU.
- Zhang, A. H. (2024). *High wire: How China regulates Big Tech and governs its economy*. Oxford, UK: Oxford University Press.